

KGBs norske hemmeligheter

NYHET 15 NYHET 9

MONDAG 24. NOVEMBER 2014

NYHET 9

PSTs HEMMELIGE

SPIONLISTE

15 råd for første skoledag

Dagbladet

SLIK OPERERTE KGB I NORGE

Dagbladet

SPION-SJOKKET

PST-dokumentene avslører hemmeligheter til Stortinget

Dette betyr det nye budsjettet for deg

Dagbladet HELG MED

SEX-presset av KGB

TATT PÅ FERSKEN MED HEMMELIG ELSKER

Dagbladet

NORSK STOR-SPION

GRAT ETTER MOTE MED KGB

NEKTER Å FESTE MED «FARMEN»-GJENGEN

HJEM I SKAM

-IKKE LET ETTER MEG

Under den kalde krigen hadde KGB nesten fritt leide til Stortinget. De pleiet kontakt med kilder som hadde nøkler til graderte dokumenter, fra forsvars- og utenrikskomiteen.

METODERAPPORT TIL SKUP

Gunnar Thorenfeldt   Leif Stang   Anne-Marthe Blindheim

Navn på journalistene som har gjort jobben:

Gunnar Thorenfeldt

Leif Stang

Anne Marte Blindheim

Tittel på arbeidet, prosjektet:

KGBs norske hemmeligheter

Redaksjon og redaksjonsadresse, samt tlf.nr:

Dagbladet/ved Nyhetsavdelingen

Pb. 1184 Sentrum

0107 Oslo

24 00 10 00

Kontaktpersons adresse og telefonnummer:

Espen Sandli, leder for Nyhetsavdelingen

c/o Dagbladet

Pb. 1184 Sentrum

0107 Oslo

91703808

Innholdsfortegnelse:

Innledning s. 4

Hva var ideen som startet det hele? s.5

Hva var den sentrale problemstillingen? s. 5

Hva er nytt? s. 5

Metoder s. 7

a) Lete etter primærkilder som metode

b) Kontakt med forskere som metode

c) Kildepleie som metode

d) Arkivtjenester som metode

e) Arkivlesning som metode

f) Sjekking av troverdigheten som metode

g) Arkivjakt som metode

h) Metoder for å spore opp de døde og levende

l) Mikrofilmarkiv

j) Nasjonalbibliotekets småtrykksamling, arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, og det kongelige bibliotek

k) Riksarkivet og arkivportalen.no

l) Fotnoter som metode

m) Borgerservice og byggesagsarkiv som metode

Spesielle erfaringer s. 34

a) Etikk

Fullstendig liste over samlet publisering med tittel, dato og medium s. 39

Innledning

Dagbladet har åpnet inntil nå hemmelige arkiver, og har levert det som ifølge Norges fremste etterretningshistorikere, Trond Bergh og Knut Einar Eriksen, er «*et betydelig bidrag til norsk historie*».

«*Dagbladets KGB-avsløringer viser at KGB kan ha hatt langt større innflytelse over norsk utenrikspolitikk enn det vi tidligere har trodd*», sier forfatter og journalist Alf R. Jacobsen. Etter Dagbladets artikler, bør norsk historie skrives om, mener han.

KGB var under hele den kalde krigen verdens mest fryktede etterretningstjenester. De drepte profilerte politikere, støttet militærkupp og gikk inn for å ødelegge en rekke demokratier. Gjennom ny og avslørende informasjon, Dagbladet har dokumentert at omfanget av KGBs operasjoner i Norge var langt større enn det som tidligere er kjent.

Gjennom over 50 saker har Dagbladet avdekket tidligere hemmeligstemplet informasjon om KGBs operasjoner i Norge. Gjennom en rekke artikler, basert på omfattende arkivsøk i norske og utenlandske arkiver, intervjuer med familiemedlemmer og bekjente, har framskaffet helt ny informasjon om KGB, norske KGB-kontakter, og KGBs hemmelige operasjoner i Norge.

Artiklene gir et skremmende bilde av hvor stor innflytelse KGB hadde langt inn i regjeringskontorene. Ifølge Dagbladets avsløringer kan minst to statsråder i etterkrigstida ha vært KGB-spioner. KGB gikk også inn for å desinformere den norske offentligheten, støttet bevegelser som tjente Sovjetunionens politikk, og la planer for å infiltrere norske medier og samfunnsinstitusjoner.

KGB la også til rette for invasjon av Norge og våre vestlige allierte ved å blant annet etablere støttepunkter, planlegge sabotasje og bygge opp hemmelige baser. Noen av verdens mest fryktede KGB-agenter opererte i Norge.

Dagbladet har også avdekket hvordan KGB fikk innflytelse over norsk utenrikspolitikk og rekrutterte flere UD-topper, ved å presse norske diplomater på grunn av deres sexliv.

Det er også skremmende å se hvor stor naiviteten var i det norske samfunnet, på tross av at KGBs intensjoner var kjent. Blant annet hadde tre UD-topper ved den norske ambassaden på 50-tallet forhold til den samme mannlige elskereren, som ifølge Dagbladets avsløringer var en KGB-agent.

Mange pensjonerte norske etterretningsansatte har tatt kontakt med Dagbladet og sagt at de opplever vår artikkelserie som en oppreisning. «*Dagbladets artikler om KGB viser at vi burde pågrepet langt flere. At vi hadde rett*», sa den pensjonerte spionjegeren Ørnulf Tofte (92) til Dagbladet rett før jul.

Dagbladets artikler har vist hvordan Sovjetunionen forsøkte å få avgjørende innflytelse over det norske samfunnet, men først og fremst har det ikke vært en avsløring av KGBs operasjoner i Norge, men en åpning av nye kapitler i vår egen kalde historie.

Hva var ideen som startet det hele?

Ideen var et prosjekt, hvor vi skulle se nærmere på Norges rolle under den kalde krigen. Målet var å finne fram til da ukjente kilder, som kunne kaste nytt lys over KGBs operasjoner i Norge.

Hva var den sentrale problemstillingen?

Var frykten for KGB under den kalde krigen begrunnet? Var det flere enn de som ble arrestert, som Gunvor Galtung Haavik og Arne Treholt, som hadde spionert for Sovjetunionen i Norge?

Opererte KGB i Norge med hemmelige baser, illegale agenter og sabotasje? Hva var deres strategi og målsettinger? Og hvilken innflytelse hadde de på det norske samfunnslivet?

Hva er nytt?

* For første gang er det avdekket at en rekke nordmenn, blant dem flere samfunnstopper, byråkrater, UD-topper og statsråder var navngitt i Mitrokhin-arkivet som KGB-agenter.

* Dagbladet bidro med helt ny informasjon om lønns- og prisminister Gunnar Bøe (Ap), som blant annet viser at Bøe under dekknavnet «Mono» skal ha solgt regjeringsdokumenter om Nato til KGB i perioden 1960 til 1963 for til sammen 1,2 millioner kroner i dagens verdi.

* Seinere fikk Dagbladet tilgang til Politiets sikkerhetstjenestes etterforskningsmateriale om Bøe. Mappene inneholder nærmere tusen sider med avhør, rom- og telefonavlyttinger, spaningsrapporter, rapport fra utenlandske tjenester og interne politirapporter. Bøe ble intenst

overvåket i en årrekke, og saken ble ikke avsluttet før desember 1988, mindre enn et år før Bøe døde, viste PST-dokumentene.

* For første gang kunne Dagbladet avdekke at KGB ifølge Mitrokhin-arkivet skal ha finansiert Nei-siden fra den spede begynnelsen.

* Dagbladet avdekket at en diplomat skal ha gitt flere tusen Nato- og UD-dokumenter til KGB. Seinere fikk Dagbladet tilgang til nærmere fem hundre sider med etterforskningsmateriale fra PST som gjelder diplomaten, og en rekke andre diplomater som var i overvåkningspolitiets søkelys. Dokumentene viser at diplomaten i en rekke avhør med overvåkningspolitiet fortalte om hvordan han ble presset av KGB. I 1971 innrømmet han å ha gitt UD-dokumenter til KGB, men han påsto at det var snakk om ugraderte dokumenter.

* Dagbladet avdekket hvordan KGB presset norske diplomater, gjennom honningfeller og bilder KGB tok av diplomater mens de blant annet hadde sex med unge menn.

* Dagbladet skaffet helt ny informasjon om hvordan KGB opererte i Norge. Dagbladet har beskrevet de hemmelige fisketurene, illegale leiligheter og forsøk på å splitte Arbeiderpartiet. Mitrokhin-dokumentene viser også hvordan KGB planla hemmelige baser og depoter i Norge.

* Dagbladet har avdekket hvordan KGB støttet bevegelsen mot Nato ved å finansiere trykningen av løpesedler og pamfletter. Videre har Dagbladet avdekket hvordan KGB forsøkte å infiltrere viktigere samfunnsinstitusjoner, som Universitetene i Norge.

* Lederen for Osvald-gjengen, motstandsmannen og kommunisten Asbjørn Sunde, ble i 1954 dømt for spionasje. Norske politimyndigheter klarte aldri å bevise at Sunde hadde gitt informasjon direkte

til KGB. Dette har vært et sentralt stridsspørsmål mellom dem som mener Sunde ble politisk dømt, og de som mener han var en KGB-agent. For første gang kunne Dagbladet dokumentere at Sunde, ifølge Mitrokhin-arkivet, ga dokumenter direkte til KGB. Han blir beskrevet som en aktiv KGB-agent og agentgrupeleder i arkivet, og det kommer fram at han blant annet skal ha gitt kirkebøker og pass til KGB.

* For første gang kunne Dagbladet fortelle om etterforskningen mot Sigurd Mortensen, som ble mistenkt for å være storspion.

* PST-dokumentene viste også at spionsiktede Gunvor Galtung Haavik mest sannsynlig var en langt større spion enn det som tidligere var kjent.

* Gjennom Mitrokhin-arkivet kunne Dagbladet for første gang fortelle om flere KGB-navngitte nordmenn, som ga industrihemmeligheter til Sovjetunionen.

Metoder

a) Lete etter primærkilder som metode

I 2011 begynte Dagbladets journalist å se om det var mulig å finne nye kilder om den kalde krigen. Sentralt i kildesøket var å jakte på primærkilder, for å se om disse kildene også kunne kaste nytt lys over Norge. Sommeren 2011 fant Dagbladets journalist fram til en rapport fra 2009 skrevet av en dansk kommisjon som hadde gransket dansk og utenlandske etterretningstjenester (PET) under den kalde krigen.

KGB-delen av rapporten var blant annet basert på en hovedkilde: KGB-avhopperen Vasilij Mitrokhin. Siden Mitrokhin-dokumentene inneholdt opplysninger om danske forhold, var det sannsynlig at de også inneholdt opplysninger om norske forhold.

Vi tok kontakt mest den mest profilerte norske forskeren på Den kalde krigen, Odd Arne Westad, professor ved London School of Economics and Political Science (LSE). Han hadde tidligere gitt ut ei bok som var basert på Mitrokhin-arkivet, «*The KGB in Afghanistan*». Han bekreftet at det var interessante opplysninger i arkivet, men kunne ikke hjelpe oss videre. For å finne ut mer om Mitrokhin-arkivet søkte vi også i avisarkiver, som Retriever, for å finne om Mitrokhin-arkivet tidligere hadde vært omtalt i norske aviser. Ved hjelp av denne metoden fant vi denne lovende artikkelen fra 2001:

«KGB-avhopperen Vasilij Mitrokhin og den britiske historikeren Christopher Andrew arbeider med et bokprosjekt som skal inneholde avslørende opplysninger om norske politikernes forhold til KGB på 70- og 80-tallet», skrev VG 7. mars 2001.

Siden ble det stille. Dagbladet klarte ikke å identifisere flere artikler om den omtalte boka.

b) Kontakt med forskere som metode

Vi tok kontakt med historiker Christopher Andrew, som hadde gitt ut to bøker sammen med Vasilij Mitrokhin. Men verken han eller forlaget sa de kjente til boka. For øvrig lå det vedlagt en rekke brev fra Andrew hvor han beskrev nettopp slike bokplaner, da Dagbladet fikk tilgang til POTs vurdering av Mitrokhin-arkivet november 2014.

Vi tok også kontakt med Sven G. Holtsmark, som er professor og direktør ved Institutt for forsvarsstudier og den danske professoren, Bent Jensen, som da ledet Center for Koldkrigsforskning. Dagbladet tok også kontakt med amerikanske forskere, som Christian F. Ostermann, direktør ved Cold War International History Project ved Woodrow Wilson Center i Washington. Men vi kom heller ikke lengre der.

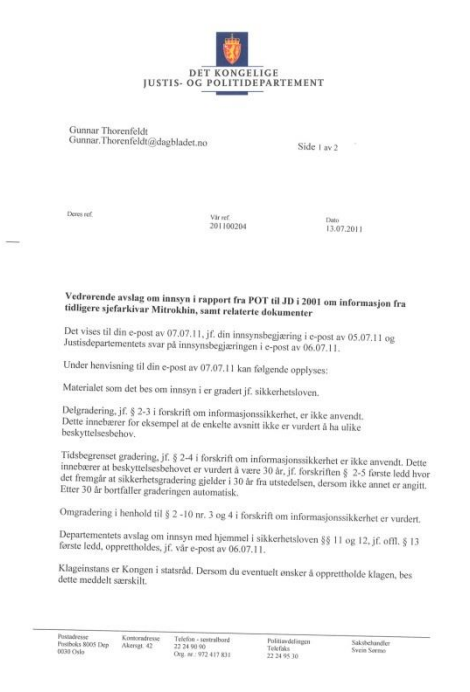
Ingen kunne hjelpe oss å med å få tilgang til Mitrokhin-arkivet, men det ble klarere og klarere at det var noe spennende der. Bare det i seg selv, var et viktig funn.

c) Kildepleie som metode

Vi forsøkte å be om innsyn i norske navn i Mitrokhin-arkivet hos PST og departementene. PST, Utenriksdepartementet og Utenriksdepartementet ville ikke gi oss innsyn i rapporten. Til slutt klarte Dagbladet å avdekke at Politiets overvåkingstjeneste (POT) hadde blitt orientert om bokplanene til Vasilij Mitrokhin og Christopher Andrew i 2000. Daværende Politiets overvåkingstjeneste tok i 2000 kontakt med britisk etterretning, MI6, som hadde tilgang til Mitrokhin-dokumentene.

Men de ville ikke si hva orienteringene inneholdt. Alt var hemmelig, og Dagbladet fikk avslag både hos PST og Utenriksdepartementet begrunnet med forskjellige paragrafer i sikkerhetsloven. Nasjonale sikkerhetsmyndigheter ønsket heller ikke å vurdere saken.

Men vi nektet å gi opp. Vi søkte etter signalord som «*Mitrokhin*» og «*KGB*» i offentlige postjournaler. Vi brukte også google-varsler, en tjeneste hvor man kan få tilsendt en e-post hver gang noen skriver om spesielle signalord. Vi la inn et varsel på ordet «*Mitrokhin*». Dermed fikk vi varsel per e-post hver gang noen skrev om Mitrokhin-arkivet. Ingen av disse metodene ga resultat.

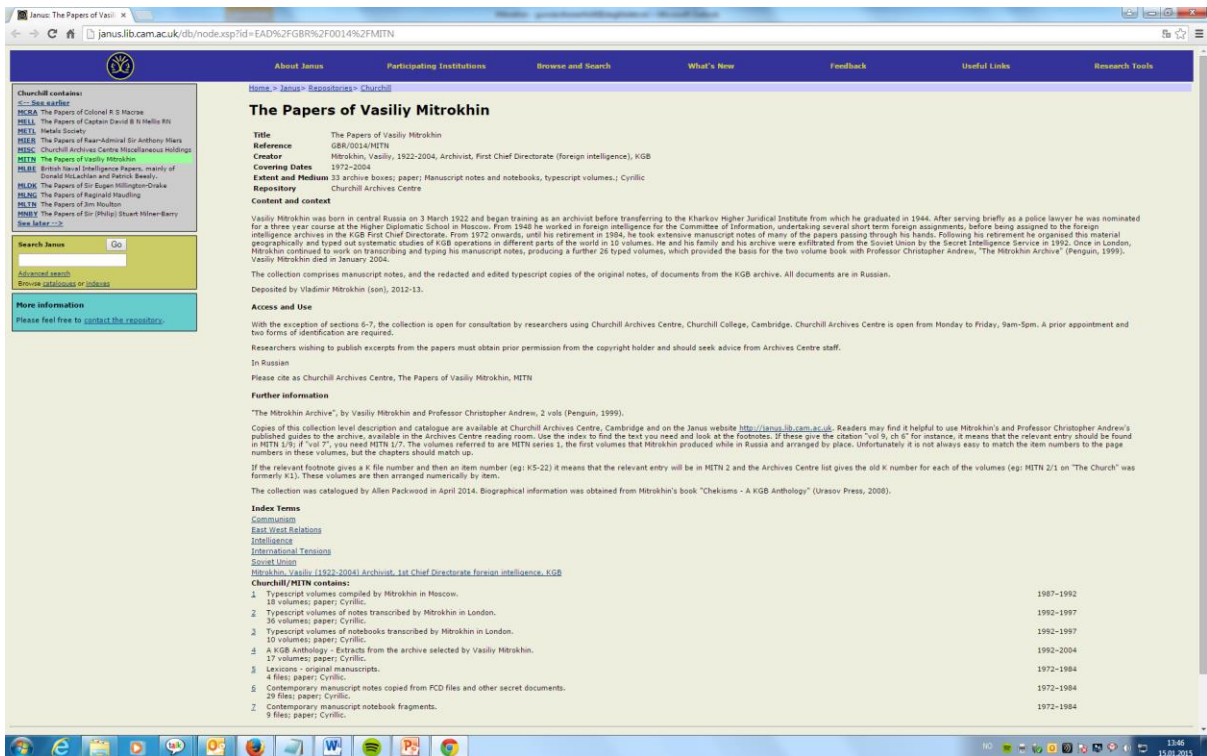
Det var en annen metode som gjorde at vi nådde fram. I løpet av de tre åra mellom 2011 og 2014 holdt vi kontakt med en rekke forskere og kilder som hadde god kjennskap til arkivet. De ble jevnlig ringt opp, og kontaktet via sosiale medier som Facebook. Sommeren 2014 ga det endelige treffet:

En av kildene varslet oss om at MI6 hadde avgradert Mitrokhin-arkivet og gjort det tilgjengelig i et arkiv i Cambridge.

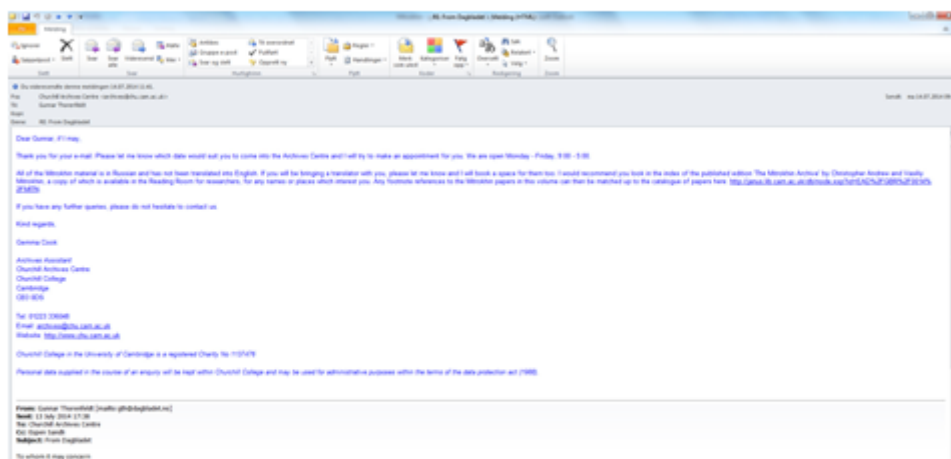
Det hemmelige og beryktede Mitrokhin-arkivet hadde altså blitt åpnet. Det hemmelige arkivet, som skulle inneholde en av den kalde krigens største hemmeligheter: KGBs operasjoner over hele verden. KGBs hemmelige agenter. Opplysninger om norske spioner som aldri ble tatt. KGBs største hemmeligheter i Norge.

d) Arkivtjenester som metode

Ved å bruke arkivtjenesten <http://janus.lib.cam.ac.uk/>, hvor man kan søke gjennom 1800 arkivsamlinger som befinner seg i Cambridge, klarte vi å identifisere hvor arkivet befant seg; Churchill Archives Centre i Cambridge.

Hos Janus var det også mulig å se at det var 33 arkivbokser, og at teksten var på russisk og skrevet på kyrillisk. Ifølge Janus var arkivet delt inn i sju deler, men det var ikke mulig å identifisere hva de forskjellige boksene inneholdt. Det var heller ikke mulig å se om arkivet inneholdt norske navn. På nettsida sto det at arkivet var begrenset til forskning og at man måtte søke om å få tilgang. Vi måtte skrive en egen e-post hvor vi forklarte at vi skulle lese gjennom arkivet for bruke det til en artikkelserie om Norge og den kalde krigen. Deretter fikk vi beskjed om at vi kunne få tilgang til arkivet i tre dager.

Det var en rekke regler for å få tilgang til arkivet. Her er noen av dem:

* For å få tilgang til arkivet måtte man ta med seg et ID-kort (som pass eller bankkort), og et bevis på sin nåværende adresse (offentlige brev eller bankutskrift).

* Man kan ta med seg bærbar datamaskin inn i arkivet, men hvis man skal skrive håndskrevne notat må det gjøres på spesielle gule papirer. I tillegg er det bare lov til å bruke blyant inne på arkivet, for å minimere risikoen for å skade originale dokumenter.

* Det er også lov til å ta med seg et digitalkamera inn i arkivet, men alle sidene som blir avbildet må registreres, slik at arkivet vet hvilke sider man har tatt bilde av.

* Bager og ytterklær må legges igjen i et skap utenfor arkivet.

e) Arkivlesning som metode

Sett fra Oslo virket det nesten uoverkommelig å gå gjennom arkivet, med tanke på at Mitrokhin-arkivet inneholder 25 000 sider. Dagbladet hadde bare fått tilgang til arkivet tre dager, fra 09.00 til 17.00.

I tillegg var arkivet skrevet på russisk med kyrilliske bokstaver. Dagbladets journalist snakker og skriver russisk, men for én person virket det ekstremt krevende å gå gjennom så mange sider alene. Sett fra Oslo ble det klart at dette arkivsøket trengte god forberedelse og planlegging. Hvordan skulle vi organisere arkivlesningen? Dagbladets journalist fikk en idé om å bruke en historiker. En person som hadde jobbet med russiske arkiver, og som hadde gode nok russiskkunnskaper til å oversette fortløpende.

Forberedelse og gjennomføring av arkivlesningen

Vi organiserte arbeidet slik:

* Å bruke «lynlesning», hvor man bestemmer seg for å skimme sidene for enkelte ord, og heller leser teksten grundigere når man har funnet disse ordene. Derfor lette vi blant annet etter for eksempel ordene «norsk», «Norge», «Oslo» og «Bergen» på russisk. Med journalistens og historikerens russiskkunnskaper var det mulig å lese gjennom arkivet dobbelt så fort.

* Ta bilder av interessante sider, for deretter å katalogisere sidene med sidetall for deretter å dele bildene inn i mapper etter hvert enkelt tema. Det var også viktig å ha bilder av originalene, slik at det seinere ikke kunne være tvil om informasjonens korrekthet.

* Oversette de interessante sidene med en gang, slik at man fortløpende kunne kvalitetssjekke oversettelsene, og sjekke oversettelsen opp mot lett tilgjengelig informasjon på nettet.

Men hvilken historiker skulle vi bruke? Dagbladets journalist følger godt med på russisk historie, og 17. juli hadde historikeren Johannes Due Enstad en lengre kronikk som het «*I skvis mellom Hitler og Stalin*», som sto på trykk i Klassekampen.

Det viste seg at Enstad 14. februar hadde disputert med doktorgraden «*Mellom Hitler og Stalin: Russiske sovjetborgere under tysk okkupasjon, 1941-1944*». Doktorgraden var basert på en gjennomgang av russiske arkiver. Dermed virket Enstad nettopp som riktig mann å bruke. I tillegg hadde Enstad lang erfaring i å lese kompliserte russiske tekster.

30 juli 2014 sto vi spent foran den låste glassdøra inn til det aller helligste hos The Churchill Archives Centre, rommet hvor hemmelighetene kunne leses.

Var Mitrokhin-arkivet en hellig gral for norsk etterretningshistorie? Eller var ryktene om Mitrokhin-arkivet nettopp det - bare rykter?

Glassdørene inn til arkivet gikk opp. Bibliotekaren opplyste oss om at sidene var skjøre, og før vi fikk bla gjennom sidene måtte vi se på en egen ti minutters informasjonsvideo om hvordan sidene skulle håndteres. Vi måtte vise identitetskort, og bevis på vår adresse hos folkeregistret. Vi viste fram bankutskrifter før vi skrev under på en kontrakt hvor vi lovt å behandle sidene i tråd med retningslinjene. Deretter kunne vi bestille den første permen. Sidene måtte varsomt blas gjennom. Dokumentene måtte legges på en rød pute. En hvit perlesnor måtte legges på sidene slik at vi ikke presset sidene for hardt ned. Noen av sidene var så skjøre at de kunne sprekke.

En bibliotekar bar permen opp fra velvet i kjelleren. Vi åpnet permen. De falmede sidene inneholdt Vasilji Mitrokhins egne maskinskrevne sider på kyrillisk. Resultatet av at én modig russer, som i over tolv år risikerte sitt eget liv, for å smugle ut papirer fra KGBs fryktede hovedkvarter, Ljubanka, i hjerte av Moskva. Det som FBI har kalt for «det mest komplette og omfattende etterretningsmaterialet som er mottatt fra noen kilde noen gang».

Vi hadde håpet at arkivet skulle være lettere å lese gjennom. I en egen mappe i arkivet sto det en indeks over alle mappene. Der var mappene inndelt i geografiske navn, som for eksempel «*Agenter Storbritannia*», eller «*Illegale Vest-Europa*». I beste fall håpet vi å finne en mappe som het «*Norge - agenter*». Slik var det dessverre ikke. Vi begynte derfor med de mappene som hadde navn som kunne indikere at Norge var nevnt.

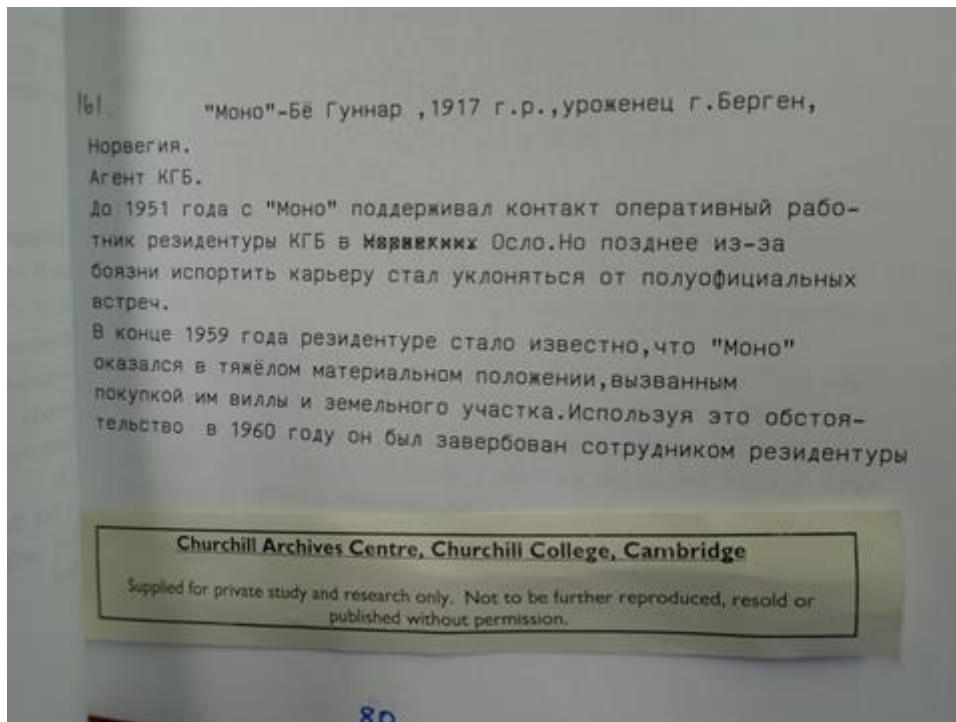
Vi begynte å lese mappa som het «*Agenter Vest-Europa*». Det tok ti minutter før vi fant det første navnet. En norsk kvinne som sto oppført som KGB-agent. Selv om vi ikke hadde lov, så jublet vi. Et kapittel i norsk historie var åpnet. Kom vi til å finne flere norske navn?

Men på tross av den tidlige seieren, ble vi fort frustrerte da vi leste videre. Til vår skrekk oppdaget vi at arkivet er gjennomgående usammenhengende, både når det gjelder tid og sted. For eksempel kunne et avsnitt om Berlin være fulgt av et avsnitt om Madagaskar. I andre tilfeller kunne det stå et avsnitt som omhandlet 1917 før et avsnitt som handlet om 1981. Også mappe-inndelingen var misvisende, og vi fant for eksempel flere norske agenter i mappa som het «*Agenter Frankrike*».

I tillegg innså vi tidlig at Mitrokhin-arkivet har flere svakheter. Vi vet ikke hva som sto i dokumentene Mitrokhin valgte IKKE å skrive ned, og vi vet heller ikke hvilken kontekst de forskjellige notatene sto i. Det framstår også som om Mitrokhin bare hadde tilgang til avsluttede saker, og arkivet går bare opp til 1985, da Mitrokhin sluttet i KGB.

Hva skulle vi gjøre nå? Det var bare en ting vi kunne gjøre. Vi måtte lese gjennom alle tekstene. Øynene ble etter hvert såre, ryggene vonde og hode svimmelt etter å ha lest gjennom side etter side i over åtte timer daglig. Men etter hvert kom det store seire som motiverte oss til å fortsette. Vi skvatt til da vi for eksempel leste dette.

«Kodenavn "Mono", Gunnar Bøe, f. 1917, fra Bergen (...) pris- og lønnsminister i regjeringen, og hadde tilgang til dokumenter. Han ga materialer i original, skriftlig og i tillegg muntlig form, som han snakket inn på bånd. Han informerte om amerikanernes dekryptering av lukkede samband mellom sovjetiske hærenheter i Sovjetunionens nordlige regioner, hvilket ble bekreftet gjennom KGBs etterforskning. Belønning for informasjonen var fra 5000 til 15 000 kr. Fra februar 1960 til februar 1963 mottok han mer enn 110 000 norske kroner».

Stemte virkelig dette? Kunne Einar Gerhardsens tidligere personlige sekretær og statsråd, ha vært en KGB-agent?

Etter at vi hadde funnet nordmenn som var ført opp som agenter, leste vi tekstene på nytt og så etter steder hvor kodenavnet ble nevnt. For eksempel hadde diplomaten som ble sexpresset i Moskva kodenavnet «Oscar». Andre gangen vi gikk gjennom mappa fant vi igjen «Oscar» i teksten om Hellas. Der sto det at han kom fra et «Nato-land», men med de andre opplysningene var det ikke vanskelig å identifisere «Oscar» som den tidligere omtalte nordmannen.

En svakhet var at det var tilfeldig hvor mye det sto om hver enkelt agent. Enkelte agenter, som Gunnar Bøe og den homoseksuelle diplomaten, sto det relativt mye om. Andre agenter kunne det stå bare en setning om, som for eksempel agenten «Nord». Der sto det bare «Normann, politisk kommentator eller observatør, medlem av Arbeiderbladredaksjonen. Ga informasjon om Spitsbergen og Arktis».

Som man ser fra eksemplet «Nord», var det også flere agenter som ikke var ført opp med navn, men bare kodenavn.

En annen problemstilling var at samtlige Mitrokhin-dokumenter ikke var avgradert. Ifølge nettstedet Janus gjaldt dette seksjonene 6 og 7, som vi ikke visste hva inneholdt.

De ansatte ved arkivet fortalte oss at dette både var på grunn av tekstens innhold, og at originalmappene Mitrokhin hadde skrevet var ganske skjøre. Dermed kunne vi ikke vite om vi hadde funnet samtlige nordmenn som var omtalt i arkivet.

Totalt fant vi rundt 20 nordmenn i arkivet. De er inndelt i tre kategorier; «*agenter*», «*fortrolige kontakter*», og personer «*under bearbeidelse*». Kort fortalt var «*agenter*» personer som spionerte for KGB, «*fortrolige kontakter*» var personer som visste at de hadde konspirativ kontakt med KGB og som var villig til å gi informasjon, mens de personene som var «*under bearbeidelse*» var personer som KGB hadde som mål å rekruttere, men kanskje selv ikke engang visste at de hadde kontakt med KGB.

I tillegg fant vi detaljerte beskrivelser av KGBs operasjoner i Norge og illegale agenter som hadde operert i Norge.

Da vi fløy tilbake til Norge, var det ingen tvil om at vi var spente på hva vi kunne få til. På minnepinne hadde vi en rekke norske navn som ifølge Mitrokhin-arkivet var agenter. Agenter som den norske offentligheten aldri hadde hørt om før. Hemmelige KGB-operasjoner og farlige illegale agenter som aldri før har vært kjent.

Hadde vi endelig stukket hull på en av den kalde krigens største hemmeligheter? Hadde vi funnet Norges hemmelige KGB-agenter?

f) Sjekking av troverdigheten som metode

Tilbake i Norge var vår største utfordring hvordan vi skulle bearbeide informasjonen. Informasjonen var omfattende, navnene mange og mange av opplysningene var svært detaljerte.

Å vurdere troverdigheten til Mitrokhin-arkivet var helt sentralt i arbeidet. FBI, en rekke internasjonale forskere og en rekke politikere har sagt at arkivet er en av de mest troverdige kildene vi har til KGBs arbeid. I 1999 sa daværende innenriksminister Jack Straw til det britiske parlamentet «at arkivet har vært avgjørende for å avsløre spioner og avdekke etterretningstrusler».

Det var i 1972 at Vasilij Mitrokhin fikk ansvaret for å flytte 300 000 mapper med KGB-hemmeligheter til et helt nytt arkiv utenfor Moskva. Hver dag i tolv år noterte han ned hemmeligheter på papirlapper. Deretter gravde han det ned i melkespann under hytta. I 1992 ga han britisk etterretning 25 000 sider med topphemmelig materiale.

Det var viktig å forstå alvoret i påstandene. Det å bli beskyldt for landssvik er en de alvorligste beskyldningene et menneske kan oppleve, og dette var materiale som måtte håndteres med det dypeste alvor. Vi risikerte å ødelegge renommé til både levende og døde mennesker, skitne til ettermæle til personer som kanskje var uskyldige. Dette var et ansvar vi tok alvorlig.

Vi bestemte oss for at vi ikke skulle publisere påstander, uten at vi hadde kryssjekket, dobbeltsjekket og satt opplysningene i sammenheng med tidligere kjente opplysninger. Slik søkte vi å bekrefte eller avkrefte påstandene i Mitrokhin-arkivet. Det virket uansvarlig å publisere opplysninger basert på én kilde, her måtte det settes i kontekst, og granskes.

Dermed begynte et omfattende puslespill. Først satte vi sakene i en historisk kontekst, vite hva som var skrevet før, og identifisere hva som var nytt. I tillegg var vi avhengig av å identifisere hvem som

levde, avdøde personers slektninger, og klare å identifisere nordmennene som sto oppført uten navn.

Denne metoden resulterte ikke bare i at vi kunne bekrefte påstandene i Mitrokhin-arkivet. Noen ganger resulterte det også i at vi fant opplysninger, som viste at KGB mest sannsynlig hadde overdrevet sin egen betydning. For eksempel står det i Mitrokhin-arkivet at den mektige og fryktede KGB-sjefen, Jurij Andropov, i 1978 ga ordre om at norske politikere og Nobelkomiteen skulle presses for å forhindre at den russiske dissidenten og menneskerettighetsforkjemperen Jurij Orlov skulle få fredsprisen.

KGB-agenten Makarov klarte seinere å overbevise KGB-ledelsen om at det var hans ære at Orlov ikke fikk fredsprisen, og i et telegram til Moskva skrev han at KGB i Oslo hadde suksessfylt gjennomført *«komplekse aktive tiltak for å underminere denne antisovjetiske aksjonen»*. I arkivet står det blant annet at utenriksminister Knut Frydenlund (Ap) skal ha vært tilfreds med at Orlov ikke fikk prisen.

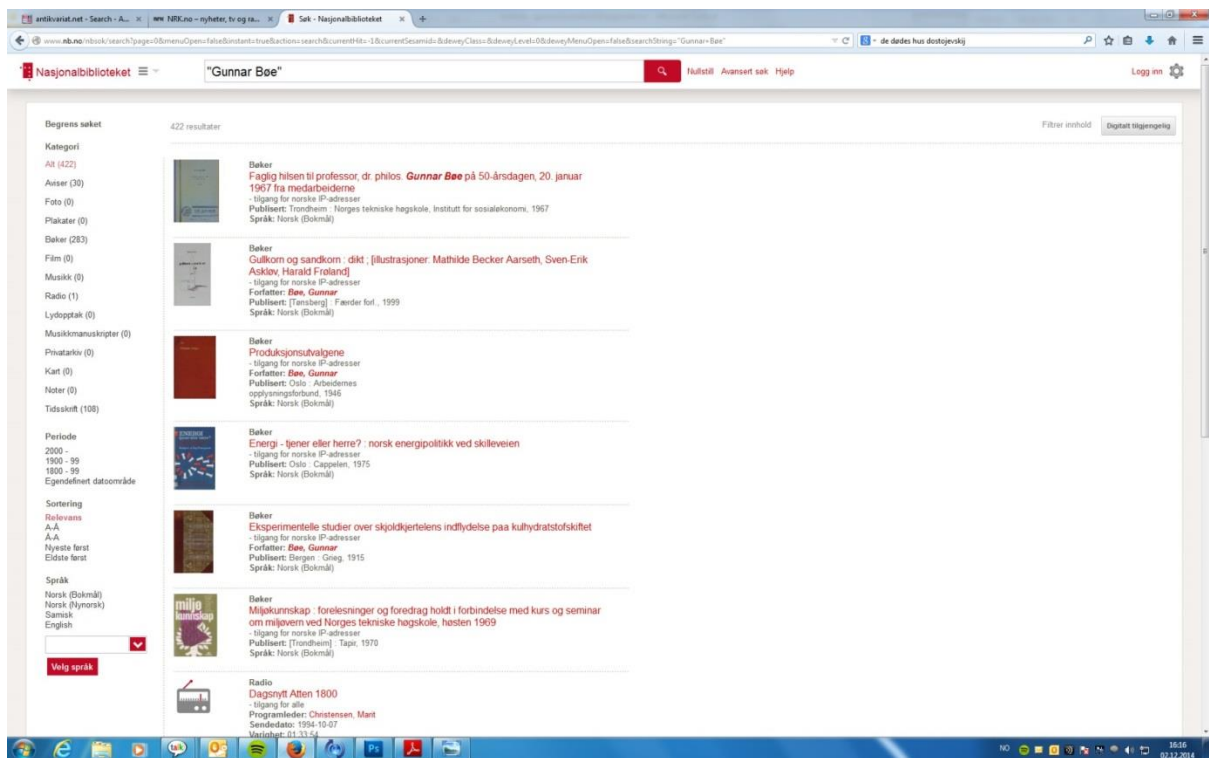
«Siden vi forsto hvilken negativ virkning en slik beslutning ville ha fått på forholdet mellom Norge og Sovjetunionen, arbeidet jeg og Reiulf Steen for å rette oppmerksomheten mot de politiske følgene av å gi prisen til Orlov», står det at Frydenlund skal ha sagt. Dette tror ikke daværende statssekretær i Utenriksdepartementet, Thorvald Stoltenberg noe på.

«Jeg jobbet for Frydenlund en årrekke, og jeg vet at han anså fredsprisen for å være "hellig". Han ville aldri forsøkt å påvirke fredsprisen, eller gjort noe annet som ville kompromittert fredsprisen», sa Stoltenberg til Dagbladet. Også direktøren for Det Norske Nobelinstitutt, Geir Lundestad, var kritisk til KGB-rapporten, og sa til Dagbladet at det var helt usannsynlig at Orlov kom til å få fredsprisen.

«Prisen til Orlov var nok aldri aktuell etter Andrej Sakharov fikk den i 1975. Jeg vil betrakte alt som er referert her med stor mistenksomhet. Her skulle KGB-folkene skryte på seg en innflytelse de slett ikke hadde», sa Lundestad til Dagbladet. Også historikeren Rolf Tamnes, som i 1997 ga ut det siste bindet i *«Norsk utenrikspolitisk historie»*, mente *«det ikke var overraskende at sovjetiske representanter søkte å ta æren for utfallet, men noen slik innflytelse hadde de neppe»*.

g) Arkivjakt som metode

Nasjonalbiblioteket startet i 2006 systematisk digitalisering av alle sine samlinger som et ledd i arbeidet med å bevare dem for ettertida. Gjennom tjenesten *«Bokhylla»* gjør Nasjonalbiblioteket alle bøker utgitt i Norge til og med år 2000 digitalt tilgjengelig for alle med norsk IP-adresse. Bokhylla ble først lansert som et prøveprosjekt i 2009, men etter en avtale fra 28. august 2012 mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor ble tjenesten gjort permanent. Bokhylla vil inneholde rundt 250 000 bøker når den er komplett i 2017, men allerede er Bokhylla en arkivskatt som gjør det mulig å søke gjennom titusenvise av bøker på kort tid. Vi søkte for eksempel på *«Gunnar Bøe»*. Det ga totalt 426 treff, hvorav 283 bøker.

Deretter går det an å søke i hvilke sider Bøe er omtalt ved å søke i søkefeltet på høyreside. Slik får man for eksempel vite at «Gunnar Bøe» er omtalt på 32 sider i boka «Forsinket oppgjør: arbeiderbevegelsen og den politiske overvåking». Deretter kan man klikke seg inn på hver side hvor Bøe er omtalt.

Det er ikke mulig å skrive ut sider hos Nasjonalbiblioteket, så vi var nødt til å ta skjermdump av hver enkelt side, slik at vi kunne skrive ut sidene. Deretter laget vi mapper på hver enkelt person.

En del av de opplysningene vi fant i Mitrokhin-arkivet var for oss uforståelige. Blant annet sto det at Bøe etablerte «Komite 143, Den forente kampkomité», som ble støttet finansielt av KGB. Gjennom digitale søk hos Nasjonalbiblioteket ble vi klar over at det var snakk om «Aksjon mot Fellesmarkedet - de 143».

Gjennom å bruke Nasjonalbibliotekets digitale arkiv fikk vi muligheten til å søke gjennom tusenvis av bøker, og dermed få en oversikt som vi ellers ville brukt måneder på.

Selv om vi fikk en god oversikt gjennom avisarkiver og Nasjonalbibliotekets digitale søk, var det viktig å få en bredere forståelse for tiden og samfunnet personene og KGB opererte i. Gjennom vanlige søkemotorer som google.no, referanser i bøker og Nasjonalbibliotekets digitale arkiv var det mulig å identifisere bøker vi ønsket å lese. En del bøker klarte vi å få gjennom forlagene, en del andre bøker var fortsatt i sirkulasjon, og dermed mulige å kjøpe, en del bøker fant vi i bibliotekene, men en rekke publikasjoner og bøker var ikke tilgjengelige i Norge.

Gjennom å bruke antikariat.net fikk vi tilgang til en rekke bøker og publikasjoner i Sverige og Danmark, som var relevante for vårt arbeid. I tillegg fant vi en rekke eldre bøker, som ennå ikke var digitalisert. Nettsida har tilgang til 95 antikvarier og mer enn 1 749 000 titler. Det oppdateres med ca. 8 000 nye titler én gang i uka.

Totalt leste vi over 30 bøker, alt fra «Den hemmelige krigen (bind 1 og 2)» til «Spioner og spionmål - håndbok for dem som vil passe på landet sitt».

regjeringsdokumenter om Nato til KGB i perioden 1960 til 1963 for til sammen 1,2 millioner kroner i dagens verdi.

I artikkelen kunne vi sammenstille informasjon fra Mitrokhin-arkivet og andre kilder:

**Sjokkpåstand i KGB-arkiv:
Ap-statsråd solgte
regjeringsdokumenter til
KGB**

NAVINGITTE: Lønns- og prisminister Gunnar Bøe i Einar Gerhardsens tredje regjering, nummer to fra venstre i bakerste rekke, navngitt som agenten «Mono» i et nylig åpnet KGB-arkiv. Her er hele regjeringen fotografert 21. mars 1960. Sittende fra venstre: Kirke- og undervisningsminister Birger M. Bergersen, utenriksminister Halvard Lange, statsminister Einar Gerhardsen, finansminister Trygve Bratteli, forsvarsminister Nils Handal. Stående fra venstre: Industriminister Kjell Holler, lønns- og prisminister Gunnar Bøe, kommunal- og arbeidsminister Andreas Cappelen, justisminister Jens Haugland, familie- og forbrukerminister Aase Bjørholt, sosialminister Gudmund Harten, landbruksminister Harald Lebak, fiskeriminister Nils Lyse, handelsminister Arne Skaug, samferdselsminister Kolbjørn Vårnann. FOTO: Arbeidsbevegelsens Arkiv og Bibliotek.

«Flere av Mitrokhins opplysninger stemmer med detaljer som er kjent fra før. Årstallene og detaljene rundt Bøes inntreden og uttreden av regjeringen er korrekt gjengitt. Opplysningen om at statsråden kjøpte en villa som ga han pengetrøbbel, er korrekt. Det at Bøe skal ha blitt tilbudt penger til huskjøpet i bytte mot Nato-dokumenter, stemmer med den mistanken politiet hadde. Det samme gjør navnet på den angivelige vervingsagenten», skrev vi.

Samtidig kunne vi gjengi de pårørendes kommentarer, hvor de sier at det er helt utenkelig at Bøe var KGB-agent. De pårørende hadde vi funnet gjennom en nekrolog.

Mellommenneskelig kontakt er hjørnestein i all journalistisk virksomhet. Å snakke med mennesker som hadde kjent de KGB-omtalte personene, og personer som hadde deltatt i etterforskning mot KGB var avgjørende. Flere av de gjenlevende er svært gamle, og det gjorde noen gang kontakten krevende. Flere av de involverte har også jobbet med hemmeligheter hele sitt liv, og de er ikke vant til å snakke om hemmeligstemplet informasjon. Derfor var arbeidet med å skape tillit avgjørende. Flere av personene Dagbladet var i kontakt med ringte vi og møtte jevnlig over en periode på et halvt år.

Flere av dem vi snakket med var også villig til å bekrefte deler av informasjonen i Mitrokhin-arkivet, selv om de selv ikke ønsket å gi et intervju. For eksempel står det i Mitrokhin-arkivet hvordan en diplomat fikk to ikoner av KGB på 70-tallet. Da vi besøkte sønnen til diplomaten hang de to ikonene på veggen. Sønnen bekreftet at faren hadde fått ikonene av russerne.

i) Mikrofilmarkiv

I tillegg til Nasjonalbibliotekets digitale arkiv, brukte vi søkemotoren Retriever, som inneholder arkivet til nesten samtlige norske aviser, for å finne relevante artikler om de personene som var omtalt i Mitrokhin-arkivet.

Svakheten ved dette er at det er en rekke aviser som ikke er digitalisert hos Retriever, for eksempel eldre årganger av Dagbladet og Ny Tid.

Derfor gikk vi til mikrofilmarkivet hos Nasjonalbiblioteket og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek. Ofte visste vi ikke datoene til avisene hvor personene var omtalt, og vi var nødt til å bla gjennom en rekke årganger for å finne det vi lette etter.

Ved hjelp av denne metoden fant vi blant annet en artikkel i Ny Tid om en demonstrasjon mot Nato, som KGB skal ha vært med å finansiere.

For å få bra nok kvalitet på faksimilene, bestilte vi skanning av originalsiden hos Nasjonalbibliotekets arkiv i Mo i Rana. For å skanne og bruke originalfaksimilene måtte vi innhente tillatelse hos dem som eide rettighetene, for eksempel gjaldt dette Ny Tid.

j) Nasjonalbibliotekets småtrykksamling, arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, og det kongelige bibliotek

I Mitrokhin-arkivet står det mye om KGBs støtte til bevegelser som var imot norsk Nato-medlemskap. Arkivet viser hvordan KGB skal ha finansiert anti-Nato-brosjyrer, organisert demonstrasjoner, og jobbet for å få Nato-kritiske artikler i avisene.

Ifølge Mitrokhin-arkivet ble demonstrasjonen organisert av to KGB-kontakter. De har kodenavnene «Gel» og «Khig», og i Mitrokhin-arkivet står det at de to er SV-politikere. I arkivet står det at demonstrasjonen hadde «fordelaktige slagord», og at «100 000 løpesedler med KGBs anti-NATO-teser ble distribuert».

Videre står det at «gjennom agentene og de fortrolige kontaktene ble det sendt krav til Stortinget om å stenge norske havner for amerikanske skip med atomvåpen om bord». Foranledningen var Natos ministerrådsmøte i Oslo 19. mai 1976.

Det er også beskrevet hvordan KGB satte i gang såkalte «avslørings- og desinformasjonstiltak» mot Nato. I arkivet står det at KGB fikk trykt artikkelserier som handlet om frykten for et sterk Vest-Tyskland i Nato, tilspising av internasjonale konflikter, og «kompromittering av USA som våpen for den imperialistiske politikken».

pengemakt i USA». I PET-rapporten står det at et bilag til KGB-avhopperen Oleg Gordievskij rapporter fra 18-20 november 1976 at den danske forfatteren Arne Herløv Petersen skrev artikler etter KGBs ønsker. Videre står det Petersen skal ha publisert en pamflett, som i virkeligheten var publisert av KGB. Tittelen på pamfletten var «Terror, innenlandsk spionage og pengemakt i USA». Men ifølge fotnote 134 var det ikke mulig for PET å finne pamfletten, verken hos Petersen bibliografi eller i biblioteker.

Med ved å søke hos <https://openlibrary.org>, <http://www.librarything.com>, <http://books.google.no> og <http://www.worldcat.org> lyktes det å finne ut at pamfletten var skrevet av 4. juli gruppen i Danmark. Ifølge arbejdmuseet.dk var pamfletten utgitt av «Clarté - marxistiske studenter». Med hjelp av utlånsavdelingen hos Nasjonalbiblioteket lyktes det med den nye informasjonen.

Dagbladet klarte å lokalisere det eneste kjente eksemplaret hos Det kongelige bibliotek i Danmark, som med Statsbiblioteket i Århus er Danmarks nasjonalbibliotek. Dermed fikk vi tak i pamfletten.

I Mitrokhin-arkivet står det at pamfletten ble ordnet gjennom en danske med kodenavn «Palle». I den danske PET-rapporten skriver de at KGB nettopp brukte kodenavnet «Palle» på Petersen. Opplysningene stammer fra KGB-avhopperen Oleg Gordievskij. Dagbladet tok kontakt med Petersen, men han nektet for at han kjente til pamfletten.

«Dette er ikke noe som jeg har skrevet eller utgitt. Jeg anser det som svært usannsynlig at Clarté skulle kunne utgi en pamflett i 15 000 eksemplarer. Normalt var opplagstallene for venstreorienterte pamfletter veldig små», sa Petersen til Dagbladet. Men uansett hva Petersen sa, så kunne vi hvert fall slå fast at pamfletten eksisterte.

Det viktigste resultatet av dette arbeidet var at det bekreftet at informasjon Mitrokhin-arkivet stemte helt ned til minste detalj. Det var usannsynlig at Mitrokhin fant på en pamflett, som ikke engang PET klarte å finne, men som beviselig fantes.

Vi fant også ut at Mitrokhin-arkivet brukte det samme kodenavnet på forfatteren til pamfletten, som Gordievskij brukte på den danske forfatteren Arne Herløv Petersen. Petersen selv nektet for at det var han selv som var omtalt i Mitrokhin-arkivet.

Søndag 28. september kunne vi publisere artikkelen KGB-arkiv: «*Slik støttet KGB norske Nato-motstandere*», og 30. september kunne vi følge opp med «*Her er pamfletten som KGB skal ha finansiert*».

k) Riksarkivet og arkivportalen.no

I Mitrokhin-arkivet står det at KGB skal ha finansiert Nei-siden fra den spede begynnelsen. Ifølge arkivet, så var den sovjetiske etterretningsorganisasjonen KGB med på å finansiere «*Aksjon mot Fellesmarkedet - de 143*». Verken summen, eller hvordan KGB angivelig skal ha gitt penger til gruppen, er beskrevet i arkivet. Pengene skal ha blitt gitt via Gunnar Bøe.

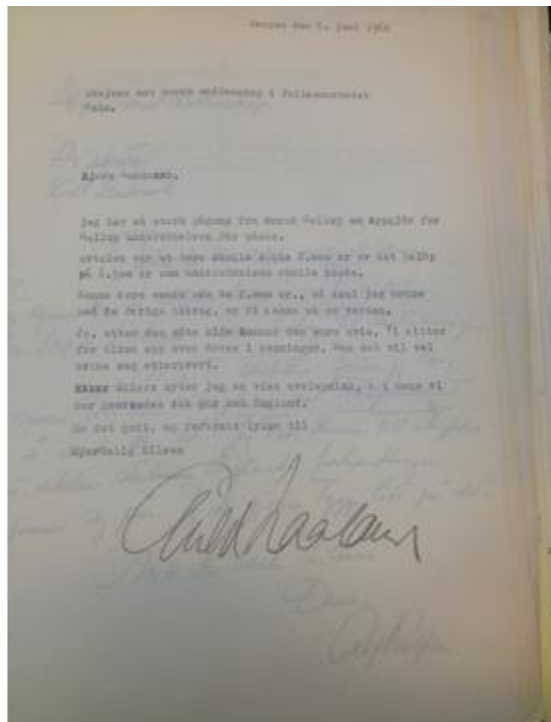
Hvordan kunne vi finne indikasjoner på at dette stemte eller at det ikke stemte? Fantet det protokoller eller regnskap som kunne vise hvor «*Aksjon mot Fellesmarkedet - de 143*» fikk sin støtte?

Sentralt i dette arbeidet var å bruke søkemotoren arkivportalen.no, hvor 70 institusjoner har lagt inn katalogene sine.

Etter at vi søkte i arkivet fant vi ut at regnskapet, vedtaksprotokoller og regnskapet til «*Aksjon mot Fellesmarkedet - de 143*» lå hos Riksarkivet, som en del av Kjell Landmarks private arkiv. Vi bestilte innsyn i arkivet, dro opp på Riksarkivet på Sognsvann, og henvendte oss til utlånsavdelingen. Men Landmark-arkivet var klausulert i 30 år. Det var viktig for oss å få tilgang til arkivet fort, og vi skrev en kort håndskreven innsynsbegjæring til Riksarkivaren hvor vi ba om et hastevedtak. Vi argumenterte for at arkivet ikke inneholdt privat sensitiv informasjon, og at det var viktig for offentligheten å få vite hva som sto i arkivet. I løpet av en times saksbehandlingstid bestemte Riksarkivaren seg for å åpne arkivet.

I regnskapet fant Dagbladet ingen konkrete spor etter KGB-støtten, men regnskapet og protokoller viste at bevegelsen var i en dyp økonomisk krise, og korrespondansen viste desperate bønner om penger. Det siste som står er at de innkaller Gunnar Bøe til et møte for å løse problemene. Dermed hadde vi dokumentasjon på at Gunnar Bøe var sentral i å løse de økonomiske problemene til organisasjon, og at han i hvert fall var involvert i den økonomiske støtten.

Gjennom søk hos Nasjonalbiblioteket og i mikrofilmarkivet fikk vi ut brosjyrer og annonser som viste listen på de 143 som startet organisasjonen. Vi startet arbeidet med å identifisere personer blant de 143 som fortsatt levde, og dette resulterte i en lengre samtale med SV-veteranen Torild Skard, som

hadde vært sentral i organisasjonen. Hun hadde også tilgang til protokoller og brosjyrer som kunne belyse nye sider av organisasjonen.

I tillegg fikk vi tilgang til en hovedfagsoppgave, «*Verre enn unionen med Sverige*», som var skrevet av Lars Kjetil Köber, og som ga en bred beskrivelse av organisasjonen, og vi intervjuet også Finn-Erik Vinje som var aktiv i bevegelsen.

12. august publiserte Dagbladet artikkelen: «*Mitrokhin-arkivet: KGB-penger gikk til nei-bevegelsen*». Samme dag sa nei-veteran Dag Seierstad i Nei til EU, til Dagbladet, at «*de hadde fått panikk om de hadde mistanke om en slik finansiering*». Dagens leder for Nei til EU sa at «*dette høres ut som en røverhistorie*». Frank Aarebrot, professor i sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen, trodde derimot at opplysningene i Mitrokhin-arkivet var sannferdige.

Seinere fikk Dagbladet tilgang til PSTs overvåkningsrapporter fra Bøes hotellrom, som viste at Gunnar Bøe fikk «*hemmelige penger*» til Nei til EU-bevegelse. Om dette var de samme pengene som KGB skal ha gitt til Bøe, er ukjent.

I) Fotnoter som metode

5. august sendte vi følgende innsynsbegjæring til PST: «*Ber herved om innsyn i samtlige dokumenter som gjelder Mitrokhin-arkivet, og PST sin håndtering av opplysninger fra Mitrokhin-arkivet*».

Det ble fort klart at dette ikke ville dekke PSTs egen etterforskningen av personene vi hadde funnet i Mitrokhin-arkivet. I 1998 ga historikerne Trond Bergh og Knut Einar Eriksen ut tobindsverket «*Den hemmelige krigen*», som fortsatt i dag regnes som den mest detaljerte og komplette oversikten over norsk etterretningshistorie. Arbeidet bygger på et omfattende gradert og inntil da ukjent materiale fra de hemmelige tjenestene, spesielt Politiets etterretningstjeneste (POT), dagens PST.

I boka til Bergh og Eriksen fant vi det som mest sannsynlig var den omtalte diplomaten, som hadde blitt presset av KGB etter at den sovjetiske etterretningstjenesten hadde tatt bilde av han sammen med to yngre menn.

For eksempel fant vi den omtalte diplomaten på side 329 i den hemmelige krigen. Avsnittet hadde referanse til note 96, hvor det sto «*Sak 4174. Se særlige forklaringer datert 19.1. og 20.1.1959*». Dermed sendte vi en innsynsbegjæring til PST hvor vi ba om innsyn i dokumentene.

Vi sendte over 20 innsynsbegjæringer basert på den samme fotnote-metoden.

5. september ble innsynsbegjæringen avslått. PST svarte at «*de etterspurte dokumentene er gradert HEMMELIG, og for at det skal gis innsyn i disse må de avgraderes*». Vi ba også om innsyn hos Justisdepartementet når det gjaldt flere personer som var omtalt i Mitrokhin-arkivet. Dette ble avslått 5. september. I tillegg ba vi om innsyn hos Utenriksdepartementet når det gjaldt en rekke navn og opplysninger. Dette ble avslått 28. august.

Etter flere muntlige samtaler med Utenriksdepartementet og Justisdepartementet ble det klart at PST var de eneste som kunne avgradere dette materialet. Etter flere muntlige forespørsler ga PST Dagbladet en muntlig orientering, hvor de sa at de ville se på innsynsbegjæringen på nytt.

Dette resulterte i at vi 7. november fikk innsyn 19 forskjellige dokumentsamlinger, blant dem sak 4174, som inneholdt nærmere hundre sider med etterforskningsmateriale, diplomatens egen forklaring, og avhør. Totalt var 17 av 19 dokumentsamlingene Dagbladet fikk innsyn i hos PST et resultat av denne fotnote-metoden. Resultatet var flere tusen sider med etterforskningsmateriale, spaningsrapporter, referater og orientering. Samtlige dokumenter hadde vært hemmeligstemplet før Dagbladet fikk innsyn.

Vi fikk også positivt svar på to generelle innsynsbegjæringer hvor vi ba om samtlige dokumenter som gjaldt Vasilij Mitrokhin og Mitrokhin-dokumenter og KGB-avhopperen Oleg Gordijevskij. Vi fikk også innsyn i Gunnar Bøe-dokumentene som Justisdepartement tidligere hadde nektet innsyn i.

Vi brukte også fotnote-metoden for å få innsyn i svenske arkiver. Sentralt i Dagbladets arbeid var å identifisere personer som bare var omtalt med kodenavn. Like viktig var det å utelukke personer som kunne passe til profilen. Et eksempel var agenten som hadde kodenavn «Lan». Om «Lan» sto det: *«Uten partilhørighet. Medlem av motstandsbevegelsen. Tidligere medlem av den norske militære etterretningen. Vervet i Stockholm i 1943. Etter krigen fullførte han eksamen ved juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo med materiell støtte fra KGB. Gjennom han har vi fått tak i "den tredje arbeidsplanen for det norske militæret" og den norske ambassadøren i Moskva sine rapporter. UD-dokumenter og han har hjulpet til å verve en UD-ansatt (en viktig mellomleder) "Nord" som har gitt UD-dokumenter».*

Dette passet med profilen til norsk SV-politiker. I Frank Rossaviks bok «*SV - Kings Bay til Kongens bord*», skriver han om spionmistanke mot politikeren, og at mistanken er omtalt i boka til Per Helge Martinsen, «*Rød skygge over D13*». Der fant jeg på side 35 fotnotene 75 og 76, som viste til det svenske sikkerhetspolitiets rapporter om politikeren. Dermed kunne vi sende følgende innsynsbegjæring til Säkerhetspolitiets arkiv, som er en del av det svenske Riksarkivet: «*Jeg vil herved be om innsyn i P-aktene 6753, 4771 og 5279*».

Etter at vi hadde gått gjennom etterforskningsarbeidet, kunne vi slå fast at Säpo mistenkte at politikeren var KGB-agent og at politikeren mest sannsynligvis var «Lan», men vi kunne ikke slå det helt sikkert fast. Dermed valgte vi ikke å publisere saken. Vi hadde tidlig lagt oss på en linje hvor mistanke ikke var nok til å identifisere personer som KGB-agenter, siden anklagene var såpass grove. Hva vi ikke skrev, var like viktig som hva vi skrev.

7. november fikk Dagbladet innsyn i 19 forskjellige dokumentsamlinger, blant dem sak 4174, som inneholdt nærmere hundre sider med etterforskningsmateriale, diplomatens egen forklaring, og avhør. Totalt var 17 av 19 dokumentsamlingene. Samtlige dokumenter hadde vært hemmeligstemplet før Dagbladet fikk innsyn.

De flere tusen sidene resulterte i over 20 saker, og det vil være for omfattende å nevne alle, men for eksempel kommer det fram i PST-dokumentene at flere av nordmennene som er omtalt i Mitrokhin-

arkivet hadde høye posisjoner i det norske samfunnet. Blant de omtalte finner vi Nato-ansatte, politikere, journalister og ansatte i handelsflåten. Et flertall av de omtalte personene er ansatt i Utenriksdepartementet.

Av de personene som er identifisert og omtalt «er det 10 som har vært eller fortsatt er ansatt i Utenriksdepartementet», skriver PST i en samlerapport i 2000. I rapporten skriver PST at «det er ingen grunn til å betvile opplysningene POT (tidligere navn på PST) har mottatt fra Mitrokhin-arkivet».

«Det er rimelig grunn til å mistenke en eller flere av de personer som er navngitt nedenfor, for et eller flere straffbare forhold knyttet til personers kontakt med russiske etterretningsoffiserer», skriver PST. Flere av navnene var heller aldri etterforsket eller mistenkt for spionasje, men PST-dokumentene inneholder supplerende informasjon om flere av personene som er omtalt i Mitrokhin-arkivet.

Dagbladet fikk også tilgang til etterforskningsmateriale om Bøe. Mappene inneholder nærmere tusen sider med avhør, rom- og telefonavlyttinger, spaningsrapporter, rapport fra utenlandske tjenester og interne politirapporter. Bøe ble intenst overvåket i en årrekke, og saken ble ikke avsluttet før desember 1988, mindre enn et år før Bøe døde.

PST-dokumentene viser også at flere diplomater ble sexpresset av KGB. Dokumentene viser at en periode rett etter andre verdenskrig var ambassadøren, ambassaderåden og attacheen ved den norske ambassaden i Moskva forelsket i den samme russiske mannen. Mannen var KGB-agent, og KGB brukte diplomatens seksuelle legning til presse dem.

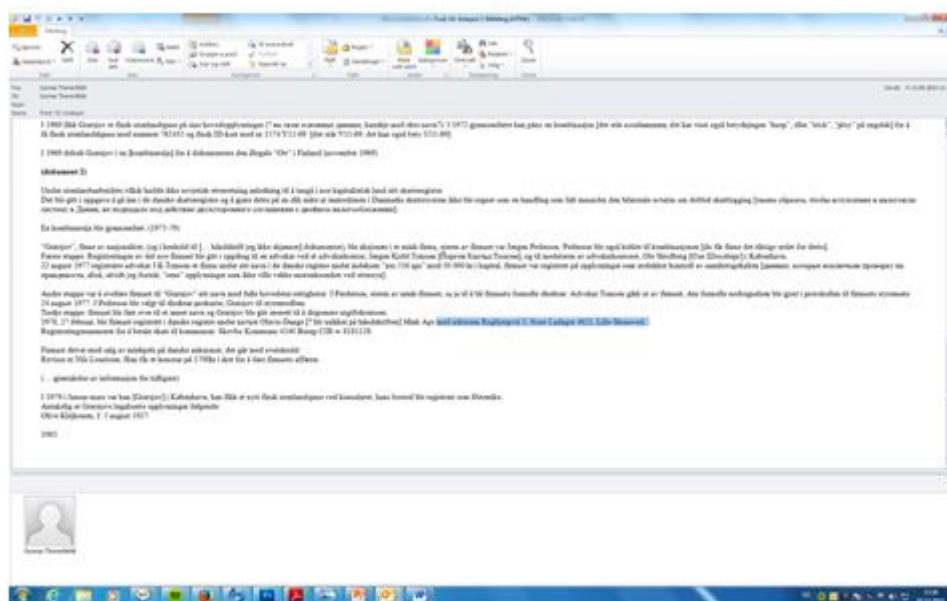
m) Borgerservice og byggesagsarkiv som metode

En sentral oppgave i arbeidet med Mitrokhin-arkivet var å kryss-sjekke flest mulige detaljer, da det ga en god pekepinn på om opplysningene var troverdige eller ikke.

Et godt eksempel var arbeidet med den illegale agent «Gratsjov». Ifølge Mitrokhin-arkivet var «Gratsjov» spesialist på sabotasjeaksjoner og minelegging. Først og fremst skulle han finne steder i Norge hvor Sovjetunionen kunne utføre fallskjermdrop for etterretnings- og sabotasjeaksjoner. I tillegg skulle han etablere depoter og verve norske agenter.

Under Den kalde krigen var «de illegale agentene» Sovjetunionens mest myteomspunnede agenter. KGB-agentene etablerte seg i land etter land under falsk identitet. De framsto som vanlige borgere, men i virkeligheten jobbet de for KGBs 13. avdeling, som hadde ansvar for spesielle operasjoner, «som kidnapping, drap og sabotasje».

I Mitrokhin-arkivet sto det at «Gratsjov» brukte en minkfarm i Danmark som dekke. I Mitrokhin-arkivet står det at «Gratsjov» ble aksjonær i en minkfarm. Eierne var Jørgen Pedersen. Videre står det at registreringen av det nye firmaet ble gitt i oppdrag til advokat Jørgen Kjeld Tomsen. Det sto videre adressen til minkfarmen, Rugbjergvej 3, Store Ladager 4623, Lille-Skensved.

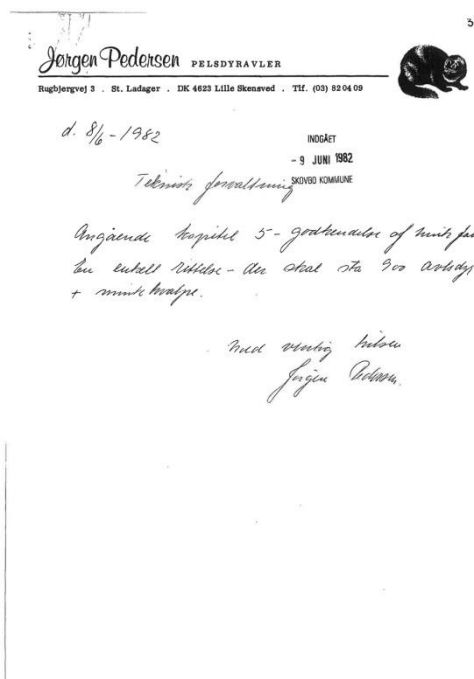

Vi kunne tidlig slå fast at advokat Tomsen, mest sannsynlig var død siden vi ikke fant han i åpne adressesøk. Men den mest sentrale personen, Jørgen Pedersen, var kanskje mulige å finne? Først reiste vi til adressen, men minkfarmen var lagt ned. Og Jørgen Pedersen bodde ikke på adressen lengre. Det var også nytteløst å søke etter Jørgen Pedersen i danske søkemotorer, da Jørgen Pedersen er et vanlig navn i Danmark.

Vi reiste så videre 20 minutter med bil til Køge kommunes rådhus i Lille-Skensved. Der gikk vi først til det som heter Borgerservice, som hjelper innbyggerne med kommunale tjenester. Vi ba om å få den

nye adressen til Jørgen Pedersen. Men streng dame sa konsekvent nei. Hun ville ikke gi ut opplysninger om Jørgen Pedersen før vi hadde skaffet et personnummer. Gjentatte bønner hjalp ikke. Hun nektet også å gi ut personhistorikken til adressen.

Men noen skranker unna lå Byggesagsarkivet. Dagbladets journalist har flere ganger tidligere jobbet med plan- og bygningsetaten, og vet at søknader ofte inneholder personnummeret. Med hjelp av en blid og hyggelig saksbehandler gikk vi gjennom alle byggesøknadene og kommunale dokumenter som fantes på Rugbjergvei 3. De var digitalisert arkivert, og saksbehandlere hjalp oss å skrive ut sider som var interessante.

Etter å ha bladd gjennom dokumentene i en time, fant vi det vi lette etter. I en «ansøgning om godkendelse af særligt forurensende virksomheter m.v.» fra 1982 sto personnummeret til Jørgen Pedersen.

Der anvendes af søgtes kontor med kommunen
 29.08.1982

Ansøgning om godkendelse af
 særligt forurenende virksomheder m.v.

miljøskema - a

1. Godkendelse af nedslagsarealer		2. Fysiske godkendelse i henhold til miljølovs § 37	
3. Virksomhedens navn og beliggenhed		4. Virksomhedens art	
5. Virksomhedens kontaktperson		6. Virksomhedens art	
7. Kort beskrivelse af det søgte godkendelse (Indsæt de fornødne dokumenter for tydelig og entydig forståelse og angivning, navn for adresseringen af virksomheden etc.)			

Handwritten text in the form includes: "JØRGEN PEDERSEN", "RUBIKEN VEG 2 37 100000 9433 61 SKENSVED", "SKENSVED", "JØRGEN PEDERSEN", "82113-8791", "RUBIKEN VEG 2 37 100000 9433 61 SKENSVED", "JØRGEN PEDERSEN", "82113-8791", "RUBIKEN VEG 2 37 100000 9433 61 SKENSVED", "JØRGEN PEDERSEN", "82113-8791", "MILJØSKEMA".

Ikke uten en viss glede, kunne vi da gå tilbake til den strenge damen hos Borgerservice og be om den nye adressen til Jørgen Pedersen. For en avgift på 75 danske kroner, og med en sur mine ga hun oss det vi lette etter. Pedersen sto oppført på en ny adresse. Dermed viste deg seg at Pedersen levde, og bodde sammen med sin kone i et nytt hus i Lille-Skensved.

Vi reiste rett til Pedersen, og vi møtte han i oppkjørselen til hans hus. Han nektet først bryskt å snakke med oss, og vi trodde det først handlet om at han ikke ville prate om sin kontakt med KGB. Men det viste seg fort at grunnen var at han trodde vi var irske steinleggere, som for bare noen dager siden hadde lurt kona hans. Da vi viste fram beviser på at vi var journalister, og forsikret ham om at vi ikke var banditter, ble vi enig om å komme tilbake etter en time.

Jørgen Pedersen (82) husket «Gratsjov» godt. For første gang i sitt liv fortalte Pedersen om KGB-agenten han hadde jobbet sammen med. Dansk etterretningstjeneste hadde bedt ham om å holde tett. Noe han fram til da hadde gjort.

Ifølge Mitrokhin-arkivet ble «Gratsjov» født 1929 i den russiske byen Engels i Saratov oblast, en føderal enhet i Russland. Hans navn skal ifølge arkivet være Viktor Ivanovitsj Golovko. Men et annet sted i arkivet står det at agenten egentlig het Olive Klejkonen, og ble født 5. august 1927.

Pedersen kjente «Gratsjov» under navnet «Olavi Toivonen». Gjennom å søke på dette finske navnet, lyktes det Dagbladet å finne agenten i en gammel finsk sak. Vi brukte finsk tolk for å oversette sidene. I den finske boka «Ratakatu 12 - Sikkerhetspolitiet 1949 til 2009» (Ratakatu 12 er adressen til sikkerhetspolitiet i Finland, red.anm.), står det at det i september 1970 ble avslørt en omfattende operasjon som gikk ut på å stjele identiteter fra finske kirkebøker. Dermed kunne man gi illegale agenter finske identiteter.

I boka står det at en sentral illegal agent i dette nettverket var nettopp «*Olavi Toivonen*», som ifølge kirkebøkene var født 8. mai 1927. Toivonens nye identitet ble aktivert med et pass som han fikk utstedt ved det finske konsulatet i Hamburg i 1959. Etter å ha fått passet, bodde han i Finland ei tid. Han giftet seg i Tyskland i 1961 med Helga Conrad, som dermed også fikk finsk statsborgerskap. Paret bosatte seg deretter i Norge, før de igjen flyttet til Tyskland, hvor de ifølge papirene fødte sønnen Tarmo Harald Toivonen i 1964. Kona forsvant etter at sønnen var født. Sønnen eksisterte trolig bare i falske dokumenter som ble skapt for å bli brukt av en ny KGB-agent 30-40 år seinere.

Resultatet av dette omfattende arbeidet var helt avgjørende for det videre arbeidet. For i likhet med det tidligere nevnte eksemplet med pamfletten, viste dette at Mitrokhin-arkivet var troverdig helt ned til de minste detaljene. Ned til de nøyaktige adressene.

Vi kunne også slå fast at «*Gratsjov*» virkelig hadde operert i Danmark, og Jørgen Pedersen kunne bekrefte flere av de opplysningene som står i Mitrokhin-arkivet. Opplysningen bidro også til at vi fant flere opplysninger om «*Gratsjov*» i finske arkiver og bøker.

16. august publiserte vi den første saken, i en serie om illegale KGB-agenter: «*Jørgen (82) drev minkfarm med KGBs superspion*». Etterpå fulgte en rekke saker om illegale agenter, blant annet «*Slik planla KGB en hemmelig base i Oslo*», «*KGB-dobbeltgjenger utførte spesialoppdrag i Norge*» og «*Norsk mor og datter var KGB-dobbeltgjengere*».

Spesielle erfaringer

De norske personene i Mitrokhin-arkivet er delt inn i fire kategorier:

1. Kultivert av KGB
2. KGB-kontakt
3. Konfidensielle kontakter
4. KGB-agenter

I første omgang var det viktig å inndelegge de forskjellige nordmennene i de fire forskjellige kategoriene. Dette var ikke vanskelig, siden personene som regel var beskrevet med kodenavn, og i hvilken kategori de tilhørte. Vi bestemte oss for å konsentrere arbeidet rundt dem som navngitt som KGB-agenter, siden det var mot nettopp disse nordmennene påstanden var grovest (og hvis det stemte, sviket størst).

Etikk

Bare tre av nordmennene som blir omtalt som KGB-agenter i Mitrokhin-arkivet har blitt tiltalt eller dømt for spionasje:

* Asbjørn Sunde ble dømt til åtte års ubetinget fengsel i 1954 for landssvik og spionasje til fordel for Sovjetunionen.

* Gunvor Galtung Haavik ble i 1977 tiltalt for å være spion for Sovjetunionen, men døde før rettsaken. Før hun døde tilsto Haavik at hun jobbet for KGB.

* I tillegg omtaler Mitrokhin-arkivet en ambassadevakt som ble dømt til sju års fengsel i 1972 for spionasje.

De resterende Mitrokhin-navngitte personene er aldri siktet, tiltalt eller dømt for spionasje. I Vær varsom-plakaten står det at man skal «*være varsom med bruk av navn og bilde og andre klare identifikasjonstegn på personer som omtales i forbindelse med klanderverdige eller straffbare forhold*». Å gjengi påstander om at en person har vært KGB-agent er svært belastende, for å si det mildt. Strafferammen for landssvik er i Norge inntil 10 år for den som har «*skadet den norske forsvarsevne*». For en person som har begått «*grovt landssvik*» er strafferammen inntil 21 år.

Hvis påstandene i Mitrokhin-arkivet stemmer kunne flere av de omtalte personene både blitt dømt for «*landssvik*» og «*grovt landssvik*». Det er var altså grove påstander mot enkeltpersoner som ble gjengitt.

I tillegg var det problematisk at flere av de omtalte nordmennene var døde, og derfor ikke hadde muligheten til å forsvare seg selv. Der hvor personene selv var villig til å stå fram og snakke om påstandene, var det uproblematisk å skrive hvem personene var, siden de selv ikke motsatte seg det. Et eksempel er Senterparti-politikeren Bjørn Unneberg, som blir omtalt som «*fortrolig kontakt*», men selv nekter for å ha hatt kontakt med KGB.

Flere av de pårørende lanserte også teorien om at flere av de navngitte personene som var omtalt hadde jobbet som dobbeltagenter. Vi tok derfor både kontakt med PST, E-tjenesten og Utenriksdepartementet for å forsøke å avkrefte eller bekrefte dette. Ingen av de tre ønsket å bekrefte eller avkrefte dette, men da vi fikk tilgang til PSTs vurdering av Mitrokhin-arkivet var ingen vurdert som dobbeltagenter.

Vi var i kontakt med de pårørende til de avdøde, der det fantes. I tillegg var vi i kontakt med arbeidsgivere og tidligere kollegaer. Der vi hadde mulighet til det gjenga vi de pårørende og bekjentes kommentar til påstandene, for eksempel mente de pårørende til Gunnar Bøe at det var helt usannsynlig at han hadde vært KGB-agent.

Metodene vi brukte for å bekrefte eller avkrefte påstander var også relevante i debatten rundt anonymiseringen.

Et poeng var om personen tidligere hadde vært i søkelys for spionasje: For eksempel var spionanklagene mot lønns- og prisminister Gunnar Bøe godt kjent, blant annet skriver Ørnulf Tofte om dette i boka «*Spaneren*», Alf R. Jacobsen skriver om Bøe-saken i boka «*Mistenksomhetens pris: krigen om de hemmelige tjenester*», Bengt Calmeyer i boka «*Forsinket oppgjør*» og Einar Gerhardsen skriver selv om dette i boka «*I medgang og motgang: erindringer 1955-65*». I en kommentar fra 2006 skrev også VGs Olav Versto om overvåkningspolitiets mistanker om at Bøe spionerte for KGB.

For første gang kunne Dagbladet komplementere dette bildet, men da måtte vi navngi Bøe. Sentralt i vurderingen var også hvilken stilling personen hadde hatt for å vurdere anonymisering. På den ene siden er det vanskeligere å anonymisere en statsråd enn en diplomat. Samfunnets rett til å få vite om en statsråd som anklages for spionasje er også mer tungtveiende enn en menig byråkrat.

Seinere fikk Dagbladet tilgang til Politiets sikkerhetstjenestes (PST) etterforskningsmateriale om Bøe. Mappene inneholder nærmere tusen sider med avhør, rom- og telefonavlyttinger, spaningsrapporter, rapport fra utenlandske tjenester og interne politirapporter. Bøe ble intenst overvåket i en årrekke, og saken ble ikke avsluttet før desember 1988, mindre enn et år før Bøe døde. Dette bidro også til å komplementere det totale bildet.

* Majoriteten av de omtalte nordmennene i Mitrokhin-arbeidet ble anonymisert i Dagbladet. Dette hadde tre hovedårsaker:

- 1) Enkelte personer lot seg ikke identifisere.
- 2) En del av de omtalte personene var døde, og siden verken de pårørende eller andre kilder kunne bekrefte eller avkrefte påstandene mente vi det ikke var grunnlag for å navngi personen. Spesielt i forhold til at de aldri hadde vært siktet, dømt eller tiltalt for spionasje. De hadde heller ingen mulighet til å forsvare seg.
- 3) En rekke personer som var omtalt ønsket ikke selv å bli omtalt. En del pårørende ba om det samme. Der vi verken hadde informasjon som kunne underbygge påstandene eller PSTs etterretningsmateriale om personen valgte vi ofte å la være å publisere navnet. I tillegg var en rekke

personer helt klart uskyldige, både ifølge PST og Mitrokhin-arkivet. Også grovheten i påstandene veide tungt.

Identifiseringen forandret seg også etter at vi fikk supplerende informasjon. Den homofile diplomaten som blir omtalt som KGB-agent ble først totalt anonymisert, både i forhold til påstandens grovhet og at vi ikke hadde annen informasjon. Etter at vi fikk tilgang til PSTs etterforskningsmateriale om diplomaten, fikk vi også tilgang til diplomatens egen forklaring. Vi valgte dermed en delvis identifisering, hvor vi ikke skrev navnet på grunn av de sensitive og private opplysningene, slik som mannens sexliv, og den påkjenningen opplysningen hadde for de pårørende. Samtidig var det viktig ikke å spre mistanke mot andre diplomater, så vi skrev årstall og sted han hadde jobbet, slik at de som ønsket det kunne finne ut hvem det var.

Vennlig hilsen

Gunnar Thorenfeldt

Oslo. 15.01.15.

Her er noen av kildene vi brukte:

Noen utvalgte bøker:

Christopher Andrew og Vasilij Mitrokhin: «*The Mitrokhin Archive - The KGB in Europe and The West*».

Christopher Andrew og Vasilij Mitrokhin: «*The Mitrokhin Archive - The KGB and the World*».

Trond Bergh og Knut Einar Eriksen: «*Den hemmelige krigen (bind 1 og 2)*».

Knut Einar Eriksen og Helge Øystein Pharo: «*Kald krig og internasjonalisering*».

Pavel og Anatolij Sudoplatov: «*Direktoratet - Stalins spionchef berätter*».

Ørnulf Tofte: «*Spaneren*».

Gunnar Haarstad: «*I hemmelig tjeneste*».

Viktor Grusjko: «*Mitt liv i KGB*».

Bent Jensen: «*Ulve, får og vogterne (bind 1 og 2)*».

Mikhail V. Butkov: «*KGB I Norge - Det siste kapittel*».

Jens Petter Nielsen: «*Døden løser alt*».

Sven G. Holtmark: «*Avmaktens diplomati. DDR i Norge 1949-1973*».

Aleksei Myagkov: «*Jeg var KGB-offiser*».

Jahn Otto Johansen: «*Kald krig og varme vennskap*».

Per Helge Martinsen: «*Rød skygge over D13*».

Alf R. Jacobsen: «*Iskyss*».

Kjetil Skogrand og Rolf Tamnes: «*Fryktens likevekt*».

Kjeld Hillingsø: «*Trusselbildet*».

Erik Nørgaard: «*Den usynlige krig*».

Robert Conquest: «*Den store terror*».

Jens Haugland: «*Dagbok fra Kongens råd*».

Anne Applebaum: «*Jernteppet - undertrykkelse av Øst-Europa 1944-1956*»

Frank Rossavik «*SV - Fra Kings Bay til Kongens bord*».

Birgitte Kjos Fonn: «*Orientering*».

Iver B. Neumann og Halvard Leira: «*Aktiv og avventende*».

Bengt Calmeyer: «*Forsinket oppgjør*».

Alf R. Jacobsen: «*Mistenksomhetens pris*».

Einar Gerhardsen: «*I medgang og motgang: erindringer 1955-65*».

*Listen er ikke komplett, men den gir et godt inntrykk av hvor omfattende arbeidet var.

Arkiver og biblioteker:

The Churchill Archives Centre - Churchill College

Riksarkivet

Nasjonalbiblioteket

Arbejderbevægelsens arkiv og bibliotek
Det Kongelige Bibliotek
Säkerhetspolitiets arkiv
Riksarkivet (Sverige)

Søkemotorer:

janus.lib.cam.ac.uk
nb.no – Bokhylla
retriever-info.com
bizweb.no
aftenposten.no/arkivet/
arkivportalen.no
openlibrary.org
librarything.com
books.google.no
worldcat.org
arbejdmuseet.dk

Fullstendig liste over samlet publisering med tittel, dato og medium:

(Trykk Ctrl + lenken hvis du vil åpne den)

08.08.2014: Sjokkpåstand i KGB-arkiv: Ap-statsråd solgte regjeringsdokumenter til KGB /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/08/nyheter/samfunn/historie/politikk/kgb/34686118/>

08.08.2014: I 12 år noterte han KGB-arkivet på små lapper og smuglet det ut i skoa /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/08/nyheter/innenriks/kgb/spion-sjokket/mitrokhin/34675281/>

08.08.2014: - Dette ville vært grunnlag for tiltale /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/08/nyheter/innenriks/kgb/mitrokhinarkivet/spion-sjokket/34696904/>

09.08.2014: KGB i hemmelig arkiv: Presset homofil UD-topp til å bli storspion /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/09/nyheter/mitrokhin/kgb/politikk/innenriks/34694467/>

09.08.2014: Spion-sjokket: Her er nordmennene i KGB-arkivet /papir og nett:
http://www.dagbladet.no/2014/08/09/nyheter/pluss/nyheter_pluss/kgb/spioner/34692706/

09.08.2014: Spionene som kom inn fra varmen /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/11/kultur/meninger/kommentar/kgb/utenriks/34658163/>

09.08.2014: Her er enda en Gerhardsen-statsråd som navngis som KGB-spion /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/09/nyheter/kgb-arkivet/arbeidsminister/nkp/agenter/34668200/>

10.08.2014: KGB plantet spion-rykter om uskyldig norsk diplomat /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/10/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/politikk/34709047/>

11.08.2014: Einar Gerhardsens sønn til Dagbladet: -Faren min ville kastet dem ut /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/11/nyheter/mitrokhin-arkivet/kgb/agenter/arbeiderpartiet/34712594/>

11.08.2014: Slik var KGBs hemmelige krig i Norge /papir og nett:
http://www.dagbladet.no/2014/08/11/nyheter/pluss/nyheter_pluss/spionasje/kgb/34712940/

12.08.2014: Mitrokhin-arkivet: -KGB-penger gikk til nei- bevegelsen /papir og nett:
http://www.dagbladet.no/2014/08/12/nyheter/pluss/nyheter_pluss/kgb/sovjetunionen/34730118/

12.08.2014: - De hadde fått panikk om de hadde mistanke om en slik finansiering /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/12/nyheter/mitrokhinarkivet/mitrokhin-arkivet/kgb/eu/34721735/>)

12.08.2014: - KGB kan ha gitt penger til Nei-siden på 60-tallet /nett:

http://www.dagbladet.no/2014/08/12/nyheter/mitrokhin/kgb/aksjon_mot_fellesmarkedet_de_143/34740205/)

12.08.2014: «Ja, etter den søte kløe kommer den sure svie. Vi sitter for tiden opp over ørene i regninger» /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/08/12/nyheter/mitrokhin/mitrokhin-arkivet/kgb/eu/34744795/>)

13.08.2014: SP-VETERAN navngis som KGB-fortrolig /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/13/nyheter/kgb/samfunn/politikk/mitrokhin/34748600/>)

14.08.2014: Ber USA om hjelp til spionjakt /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/14/nyheter/mitrokhin/kgb/stasi-arkivet/rosenholz-arkivet/34766886/>

14.08.2014: - Vi visste om deres farlige muligheter, og kanskje hensikter /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/14/nyheter/mitrokhin/mitrokhinarkivet/mitrokhin-arkivet/politikk/34781695/>

15.08.2014: KGB-arkiv: -Overvåket huset, bilen, familien og kirkebesøkene til Nato-ansatt i Norge /papir og nett:

http://www.dagbladet.no/2014/08/15/nyheter/pluss/nyheter_pluss/mitrokhin/kgb/34781953/

16.08.2014: Jørgen (82) drev minkfarm med KGBs superspion /papir og nett:

http://www.dagbladet.no/2014/08/16/nyheter/pluss/nyheter_pluss/samfunn/kgb/34801982/

16.08.2014: Mitrokhin-arkivet: Ga norske kirkebøker og pass til KGB /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/16/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/spionasje/34817632/>

19.08.2014: Historikere om KGB-dokumentene: Et betydelig bidrag til norsk etterretningshistorie

/papir og nett: <http://www.dagbladet.no/2014/08/19/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhin-arkivet/34850877/>

20.08.2014: Navngitt som KGB-spion - Einar hjalp ministervenn /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/20/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/34875383/>

21.08.2014: PST: Mer spionasje i dag enn under den kalde krigen /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/08/21/nyheter/mitrokhin/kgb/mitrokhinarkivet/spionasje/34893213/>)

22.08.2014: Mitrokhin-arkivet: Slik infiltrerte KGB norske aviser /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/22/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/34905340/>)

23.08.2014: SVIKET /papir og nett:
http://www.dagbladet.no/2014/08/24/nyheter/mitrokhin/mitrokhin_arkivet/kgb/mitrokhinarkivet/34938793/)

23.08.2014: Nesten tatt - to ganger /papir og nett:
http://www.dagbladet.no/2014/08/24/nyheter/innenriks/kgb/mitrokhin/gunnar_boe/34921221/)

25.08.2014: KGB-arkiv: Rekrutterte industrispioner i Norge /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/25/nyheter/mitrokhin/kgb/industrispionasje/34911946/>)

26.08.2014: KGB PLANLA BASE I OSLO /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/08/26/nyheter/pluss/mitrokhin/kgb/innenriks/34954359/>

09.09.2014: PST nekter å frigi brev /papir og nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/09/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35176761/>)

16.09.2014: Mitrokhin-arkivet: KGB-sjef ga ordre om å presse Frydenlund og Gro /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/16/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35300719/>

16.09.2014: - Helt utenkelig at Frydenlund lot seg presse av KGB /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/17/nyheter/innenriks/mitrokhin/kgb/mitrokhinarkivet/35314509/>

22.09.2014: «Å frigi spiondokumenter «vil kompromittere PSTs kilder og metoder» /nett:
http://www.dagbladet.no/2014/09/22/nyheter/asbjorn_sunde/mitrokhin/kgb/spionasje/35402559/

23.09.2014: PST: - Forstår at dette kan virke rart /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/23/nyheter/innenriks/mitrokhin/kgb/mitrokhinarkivet/35415429/>

28.09.2014: KGB-arkiv: Slik støttet KGB norske Nato-motstandere /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/28/nyheter/mitrokhin/mitrokhin-arkivet/kgb/innenriks/35485101/>

29.09.2014: - Tiden er inne for å åpne spion-arkivene /nett:
<http://www.dagbladet.no/2014/09/29/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35496134/>

30.09.2014: Her er pamfletten som KGB skal ha finansiert /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/09/30/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35519947/>

02.10.2014: KGB spredte konspirasjonsteorier om en homofil FBI-sjef, kunstig aids og drapet på John F. Kennedy /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/10/01/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35538381/>

05.10.2014: Disse notatene avslørte spionbestemor, honningfella og leiemorderen /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/10/05/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35596525/>

06.10.2014: KGB-spørsmålene UD og PST ikke vil svare på /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/10/05/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/35599329/>

13.10.2014: KGB-arkiv: Ga ordre om å infiltrere Universitetet i Oslo /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/10/13/nyheter/mitrokhin/mitrokhin-arkivet/kgb/spionasje/35718174/>

14.10.2014: KGB-dobbeltgjenger utførte spesialoppdrag i Norge /papir og nett:

http://www.dagbladet.no/2014/10/15/nyheter/pluss/nyheter_pluss/kgb/innenriks/35724320/

21.11.2014: PST frigir hemmelige dokumenter: Slik var PSTs klappjakt på Ap-statsråd Gunnar Bøe /nett:

http://www.dagbladet.no/2014/11/21/nyheter/gunnar_boe/mitrokhin/kgb/innenriks/36361153/

21.11.2014: PST åpner deler av arkivet /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/11/21/nyheter/kgb/pst/pst-sjefen/arkiver/36341322/>

22.11.2014: Den ukjente jakten på Treholt /papir og nett:

http://www.dagbladet.no/2014/11/22/nyheter/pluss/nyheter_pluss/treholt-saken/kgb/36339503/

22.11.2014: Utkledd som Arne Treholt /papir og nett:

http://www.dagbladet.no/2014/11/22/nyheter/innenriks/arne_treholt/spionasje/treholtsaken/36363672/

23.11.2014: PST-dokumenter: Ap-politiker Gunnar Bøe fikk «hemmelige penger» til Nei til EU-bevegelse /nett:

http://www.dagbladet.no/2014/11/22/nyheter/mitrokhin/gunnar_boe/kgb/innenriks/36372060/

24.11.2014: PSTs hemmelige spionliste /papir og nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/11/24/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/36393990/>

24.11.2014: PST frigir hemmelige dokumenter: Panikk og lammelse i KGB etter Treholt-avsløringen /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/24/nyheter/utenriks/kgb/mitrokhinarkivet/mitrokhinarkivet/36371195/>

25.11.2014: Sex-preset av KGB /papir og nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/25/nyheter/kgb/pst/diplomater/moskva/36303944/>

25.11.2014: «Homoseksualitet, alkoholmisbruk, rotet økonomi og utroskap er blitt brukt av KGB som pressmiddel» /nett: http://www.dagbladet.no/2014/11/20/nyheter/kgb/pst/homofile_diplomater/mitrokhin/36334559/

26.11.2014: - Hva visste Gerhardsen? /papir og nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/26/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/36427004/>

26.11.2014: PST-dokumenter: Diplomat innrømmet å ha gitt UD-dokumenter til KGB /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/23/nyheter/kgb/pst/diplomat/nato-dokumenter/36381521/>

27.11.2014: - Gråt etter møte med KGB /papir og nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/27/nyheter/kgb/mitrokhin/innenriks/mitrokhinarkivet/36467291/>

01.12.2014: Her er KGB-agenten som la sexfella for den norske toppdiplomaten /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/12/01/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/36472338/>

01.12.2014: Han kartla nordmenns sexliv, alkoholbruk og pengeproblemer /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/12/01/nyheter/mitrokhin/kgb/mitrokhinarkivet/pst/36473084/>

01.12.2014: KGB-arkiv: Direktør ga amerikanske militærhemmeligheter til KGB /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/11/23/nyheter/kgb/pst/kgb-kontakter/mitrokhin/36380229/>

02.12.2014: Storspionen ukjente historie /papir og nett: http://www.dagbladet.no/2014/12/02/nyheter/pluss/nyheter_pluss/mitrokhin/kgb/36518028/

04.12.2014: Mor og datter var KGB-dobbeltgjengere /papir og nett: http://www.dagbladet.no/2014/12/04/nyheter/pluss/nyheter_pluss/mitrokhin/kgb/36553773/

13.12.2014: Norges største spionjeger snakker ut /papir og nett: <http://tablet.dagbladet.no/2014/12/13/nyheter/pluss/mitrokhin/kgb/innenriks/36698593/>

14.12.2014: - Når folk hadde fått for mye innabords, var det ikke vanskelig å få informasjon /nett: <http://www.dagbladet.no/2014/12/14/nyheter/kgb/pst/metoder/mitrokhin/36679376/>

14.12.2014: - Må skrive om historien etter sex-avsløringene /nett:

<http://www.dagbladet.no/2014/12/14/nyheter/mitrokhin/kgb/innenriks/mitrokhinarkivet/36731216/>

15.12.2014: Jakten på KGBs stortingskilde /nett:

http://www.dagbladet.no/2014/12/21/nyheter/pluss/nyheter_pluss/historie/kgb/36459546/

* Der hvor artiklene har vært publisert i både papiravisa og på nettet er bare papirversjonen som er nevnt.

* Vi har også valgt å legge inn tre artikler som ble skrevet av eksterne journalister, siden dette var en del av den løpende dekningen.

* I tillegg publiserte Dagbladet en rekke artikler om Mitrokhin-arkivet i 2011, siden de ikke er særlige relevante i forhold til det arbeidet som ble gjort i 2014 nevner jeg bare to:

06.11.2011: Hysj-sjefen ble orientert om spionboka /nett:

<http://www.dagbladet.no/2011/07/06/nyheter/mitrokhin/kgb/politikk/innenriks/17204648/>

06.11.2011: Vil ikke gå ut med navnene på de norske KGB-kontaktene /nett:

<http://www.dagbladet.no/2011/07/06/nyheter/innenriks/regjeringen/etterretning/17206990/>